

Németh Géza (szerk.): *Földünk–környezetünk*. Földrajz tankönyv 14-15 éveseknek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1995. 256 old.

Az I. gimnáziumi (14 éves) tanulók részére készült sokszerzős (DÜRR J., FÁBRI M., HAJDÚ-MOHAROS J., MÉRÓ J., NÉMETH G.) tankönyv mind koncepciójában, mind kivitelezésében újszerű, igényes munka, amelyet elsősorban a földrajzot fontos (kiemelt) tárgyként kezelő iskoláknak lehet ajánlani. A mű egyrészt minden korábbi tankönyvnel színvonalasabb, korszerűbb ismeretanyagot kínál a diákoknak, másrészt mindazok haszonnal forgathatók e viszonylag olcsó könyvet, akik a világ dolgaiban való eligazodáshoz fogódzót keresve megfakult ismereteiket szeretnék felfrissíteni.

A 9 fejezetre tagolódtó kötet az érintett tudományterületek legfrissebb kutatási eredményeire támaszkodik, azaz kifogástalan szerkezeti felépítésében a csillagásztól, a sokoldalú földtudományi ismeretekig, majd a meteorológia, a geomorfológia, ill. talaj-, növény- és állatföldrajz válogatott tudnivalóitól a földrajzi övezetesség sokirányú kérdésköréig nyújt átfogó ismereteket.

A tankönyv igényes tartalmával analóg annak korszerű didaktikai elve és gyakorlata. Az egymásra épülő tárgyköröket figyelemfelkeltő *címek*, a lényegi mondanivalót kifejező *alcímek* emelik ki. Mindezekhez a szerzők szemléletes ábrákat, színes és fekete–fehér képeket, illusztrációkat adaptáltak, ill. válogattak saját gyűjtésükből. A munka legnagyobb erénye – a kiváló szerkezeti felépítés mellett – az *igényesség*: a fejezetek szerzői az egymásra épülő tárgykörökben a *legkorszerűbb alapismereteket* vonultatták fel, mindezeket tömören, közérthetően, amiért elsősorban a jó szerkesztést lehet dicsérni.

A könyv használatokor nyilván felvetődik majd, hogy a szerzők saját tárgykörökben előszeretettel használják az idegen szavakat és kifejezéseket. Javukra szóljon viszont, hogy azokat a legtöbb esetben az idegen szó magyar megfelelőjével is kiegészítik. Így remélhető, hogy a mindennapok során rendszeresen felbukkanó idegen szavak, szak kifejezések nem maradnak ismeretlenek és a „szinoním magyarral” együtt a korszerű műveltség és *tudás* szerves részeivé válnak.

A csillagászati és az általános földtudományi (azon belül kiemelten földrajzi) alapismeretek elsajátítását, a tudás elmélyítését, ill. a gondolkodásra való nevelést segíti ama didaktikai elv következetes alkalmazása is, hogy minden alfejezet mondandóját 2–4 kérdés feltevése követ. Olyanoké, amelyek közül legalább egy könyvtári búvárkodásra serkenti a tanulót vagy az olvasót.

Kiemelendő, hogy a tankönyv a forradalmian új lemezteltonikát a szárazföldi és az óceáni kéregmozgásokról szóló ismeretanyag középpontjába állítja, de a szerzők annak a szénhidrogén-képződésben és -felhalmozódásban betöltött szerepére (szubdukciós övezetek) is felhívják a figyelmet.

Az általános iskola 8 osztályának tananyagára is építő gimnáziumi tankönyv a lényegét tekintve *természettudományi mű*. A gazdaságföldrajz inkább mint a természetföldrajzi alapok *hatás-következményeiként* szerepel. Ám a szerzők didaktikai eljárása ebben is gondos és eredményes, mert e tárgykörben is törekszenek a főbb gazdasági összefüggések bemutatására és magyarázatára.

Összegzésként megállapítható, hogy a mai, új tankönyvekben igencsak bővelkedő időben e sokszerzős mű *újszerűsége és értéke* főleg *komplexitásában* rejlik. Vagyis abban, hogy a csillagászati, földtani, földrajzi ismeretek „ívén” jutnak el a szerzők a szerkesztés – korábban jogosan hiányolt – konklúziójához: nevezetesen ahhoz, hogy a jövő nemzedéke csak akkor igazodhat el a világmindenség, a Föld, a természeti és gazdasági környezet átfogó problémáiban, ha kellő ismeretei vannak *Magyarország nagytájairól, hazánk térszerkezetéről*, nem kevésbé a Kárpát-medence *magyar nyelvű földrajzi helynévanyagáról*.

A tankönyv igényessége nem csak a korszerű és komplex földtudományi felfogásban mutatkozik meg, hanem empirikus, lexikális anyagában is. Ez utóbbiakból azonban csak annyit nyújt, amennyire a tanulóknak ma mindenképpen szükségük van. *Olyan és annyi földrajzi tudást* kínál, ami a mai művelt ember ideáljához mindenképpen hozzátartozik.

A kötet tartalma tehát lényegesen eltér minden korábbi tankönyvétől. A könyvpiacon és az iskolákba kerülve a benne található ismeretanyag feldolgozása minden bizonnyal a gyakorló földrajztanárok számára is hosszabb időbeni elfoglaltságot jelent és elmélyülést követel. A többletmunkát azonban mindenképpen kiérdemli, mert *e szabadon választható földrajzi tankönyv* nem csak a Nemzeti Alaptanterv szellemiségének és törekvésének felel meg, hanem korszerű, igényes ismeretanyaga a földtudományi életpályára törekvő diákok felkészítésére, ill. felkészülésére is alkalmas.

RÉTVÁRI LÁSZLÓ